

AUTOR: ANNA PAWLAK

NOWA PODSTAWA PROGRAMOWA

WYZWANIA W PRZYGOTOWANIACH DO MATURY I EGZAMINU ÓSMOKLASISTY

Zmiany w podstawie programowej, które zostały wprowadzone od 1 września 2024 r. i dotyczą wszystkich poziomów kształcenia, wzbudzają bardzo wiele emocji i dyskusji w środowisku nauczycielskim. Jak bardzo zmieniła się podstawa programowa? Jak poradzić sobie z tymi zmianami w praktyce? W jakim stopniu wprowadzone zmiany dotyczą matury oraz egzaminu ósmoklasisty w roku 2025?

Zmiany w podstawie programowej wpływają nie tylko na matematykę, ale również na inne przedmioty. Szczególnie dyskusyjne jest to, że obejmują one wszystkie poziomy edukacji, co oznacza, że część tematów z podręczników szkolnych nie powinna być realizowana. W praktyce wygląda to jednak zupełnie inaczej. Obecna sytuacja jest nieuporządkowana. Część nauczycieli rzeczywiście rezygnuje z przeprowadzania lekcji z usuniętymi z podstawy zagadnieniami, druga część realizuje wszystkie tematy według podręcznika. Dodatkowym problemem są sprzeczności wśród usuniętych zagadnień, które miejscami wręcz się wykluczają. Doprowadza to do wielu sporów i dyskusji w środowisku nauczycielskim. Brak szczegółowych wytycznych dotyczących wdrożenia zmian sprawia, że nauczyciele muszą podejmować własne decyzje, co prowadzi do znacznego zróżnicowania w realizacji programu.

Po raz kolejny zostawiono nauczycieli podczas sztormu na wzburzonym edukacyjnym morzu jako kapitanów licznych okrętów wypełnionych po brzegi uczniami i tak bez mapy i kompasu mają zadbać o to, aby okręty nie zatoniły i dotarły szczęśliwie do celu – zdanej matury i egzaminu ósmoklasisty.

MATURA 2025

Poziom podstawowy

Egzamin maturalny na poziomie podstawowym w roku 2025 będzie trwał 180 minut (z możliwością dodatkowego wydłużenia czasu dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi).

Arkusze będą zawierały 27–39 zadań różnego rodzaju:

- zadania zamknięte jednokrotnego wyboru za 1 pkt,
- zadania zamknięte dwukrotnego wyboru za 2 pkt,
- zadania prawda/fałsz,

▼ **Tab. 1.** Liczba zadań i liczba punktów możliwych do uzyskania za poszczególne rodzaje zadań na egzaminie maturalnym poziom podstawowy (źródło: informator CKE od roku 2025)

Rodzaj zadań	Liczba zadań	Łączna liczba punktów	Udział w wyniku sumarycznym
zamknięte	20–25	25	50%
otwarte	7–14	25	50%
RAZEM	27–39	50	100%

- zadania TAK/NIE + uzasadnienie,
- wiązki zadaniowe – jedna treść dotyczy kilku zadań, przy czym każde z nich można rozwiązać niezależnie,
- zadania otwarte z luką,
- zadania otwarte krótkiej odpowiedzi za 2–3 pkt,
- zadania otwarte rozszerzonej odpowiedzi za 4 pkt.

Arkusze będą usystematyzowane pod kątem samej podstawy programowej, jednak zadania będą ułożone w sposób mieszany – zadania otwarte będą przeplatać się z zamkniętymi. Uczeń będzie mógł uzyskać maksymalnie 50 pkt, natomiast żeby zdać ten egzamin, musi uzyskać minimum 30%, czyli 15 pkt. Karta wzorów, z której uczeń może korzystać podczas egzaminu maturalnego, pozostaje w niezmienionej formie. Na stronie CKE pojawił się informator z zadaniami, które mogą pojawić się zarówno na maturze podstawowej, jak i rozszerzonej.

Jak wynika z tabeli dotyczącej podziału zadań i liczby punktów możliwych do uzyskania na egzaminie maturalnym w 2025 r., zadania zamknięte i otwarte będą miały taką samą wartość punktową. Zmianę, a w zasadzie cofnięcie się do podziału punktacji z arkusza z lat 2015–2023, postrzegam jako pozytywną. Uczeń, niezależnie od poziomu wiedzy, ma możliwość wykazania się w zadaniach otwartych, w których wbrew pozorom często łatwiej zdobyć punkt niż w niektórych zadaniach zamkniętych czy chociażby w zadaniach typu prawda/fałsz. Marzyłabym o powrocie

do układu arkusza z lat 2015–2023, gdzie znajdowały się jedynie dwa typy zadań: zamknięte jednokrotnego wyboru i otwarte. Z moich obserwacji wynika, że wielu maturzystów podziela te pragnienia. Mnogość rodzajów zadań powoduje, że w ich oczach ten egzamin jest trudniejszy. Tymczasem ja zadaję sobie pytania: Po co te komplikacje? Po co wymyślanie takiej ilości typów zadań? Czy matematyka nie jest już dość skomplikowana?

Poziom rozszerzony

Egzamin maturalny na poziomie rozszerzonym w roku 2025 trwać będzie 180 minut (z możliwością dodatkowego wydłużenia czasu dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi).

Arkusze będą zawierały 10–14 zadań otwartych krótkiej (2–4 pkt) i rozszerzonej odpowiedzi (5–6 pkt). Maturzysta może uzyskać maksymalnie 50 pkt.

W listopadzie 2024 r. zniesiono (w sumie jeszcze dobrze niewprowadzony) próg zdawalności. Oznacza to, że maturzysta musi przystąpić do co najmniej jednego egzaminu na poziomie rozszerzonym, jednak nie ma obowiązku jego zdania. Dla maturzystów to ogromna ulga i z czystym sumieniem mogę powiedzieć, że dla nauczycieli również, chociażby dlatego, że zdawalność matury z pewnością byłaby dużo niższa. Poza tym prawda jest taka, że nie każdy uczeń musi posiadać wiedzę z danego przedmiotu na poziomie rozszerzonym, nie wszyscy bowiem chcą kontynuować edukację i wybierają się na studia.

ZMIANY W PODSTAWIE PROGRAMOWEJ DOTYCZĄCEJ SZKÓŁ PONADPODSTAWOWYCH

Jak już wcześniej wspomniałam, uszczuplenie podstawy programowej spowodowało wszechobecne zamieszanie. Jest duża szansa, że obecnie w każdej szkole średniej w Polsce uczniowie są uczeni innych treści. Chaos ten wynika przede wszystkim z faktu, że podstawa programowa została zmieniona na wszystkich poziomach edukacji w trakcie trwania poszczególnych jej etapów. Do tej pory tego typu zmiany były wprowadzane na początku kolejnego etapu edukacyjnego, szły więc w parze chociażby z wprowadzaniem nowych podręczników. Obecnie taka sytuacja panuje tylko w klasach pierwszych, natomiast na pozostałych etapach edukacyjnych pracuje się intuicyjnie. Panuje dezorientacja zarówno wśród uczniów, jak i nauczycieli. Tak naprawdę nikt z nas nauczycieli nie ma pewności, czy postępuje słusznie. Mam wrażenie, że uczniowie wyczuwają nasz lęk, przez co sami czują niepewność. Z jednej strony cieszą się, widząc i słysząc, które treści zostały usunięte z podstawy programowej, z drugiej strony odczuwają obawę przed tym, co przyniesie matura.

W mojej opinii nową podstawę programową należy traktować jako odgórnie ustalone niezbędne minimum, które powinniśmy realizować na każdym poziomie edukacji. Natomiast w każdej szkole powinien zebrać się zespół nauczycieli matematyki, który wspólnie podejmie decyzję, które tematy realizować, a które trwale usunąć z podręczników. Moim zdaniem realizowanie całej dotychczasowej podstawy programowej jest niepotrzebne i nie przynosi oczekiwanych korzyści.

Wiele z treści, które zostały przesunięte z poziomu podstawowego w kierunku rozszerzenia, nie znajdzie zastosowania na maturze podstawowej. Wprowadzając uczniom stosunkowo trudny materiał, który nie znajdzie zastosowania w ich życiu, marnujemy cenny czas, który można by przeznaczyć na utrwalenie bieżącego materiału, gry dydaktyczne czy powtórki maturalne. W końcu mamy szansę, aby przestać walczyć z czasem, próbując nadążyć za podstawą programową, i zyskujemy za to

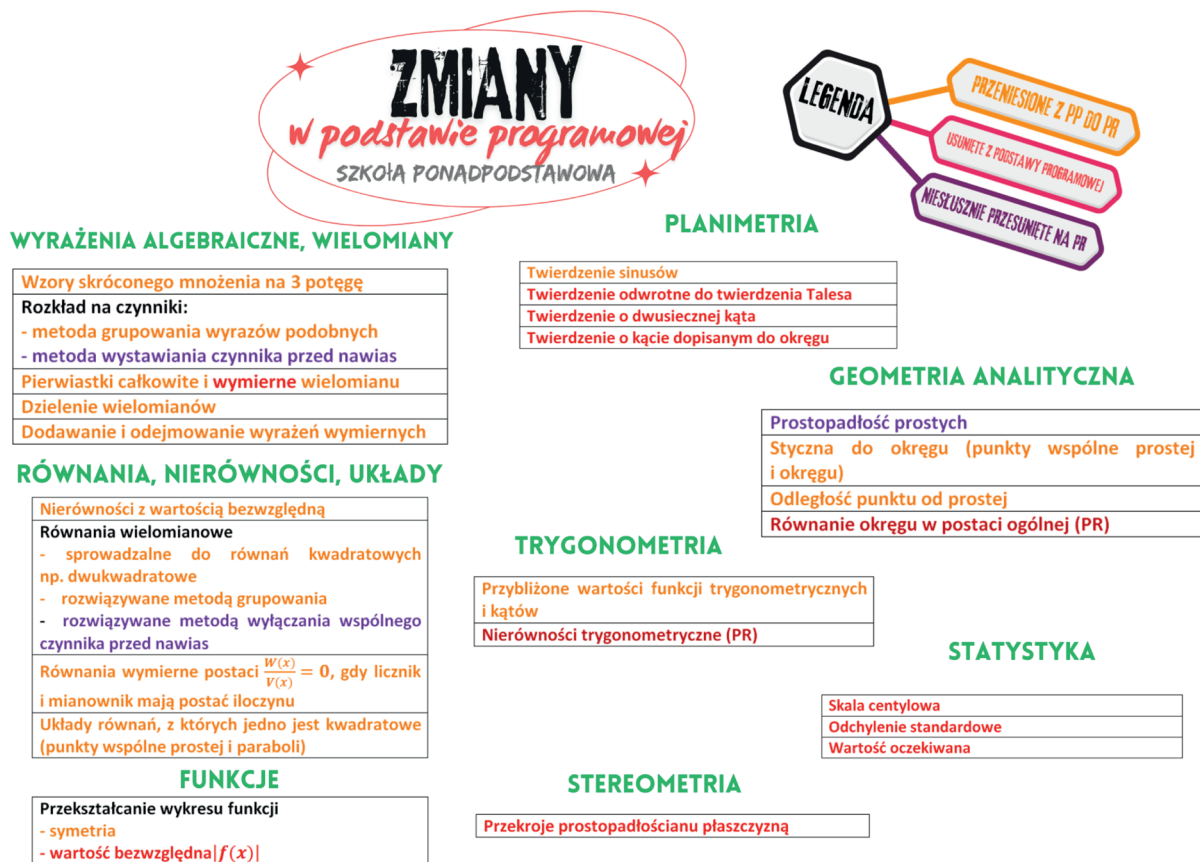
Podstawa programowa została zmieniona na wszystkich poziomach edukacji w trakcie trwania poszczególnych jej etapów, co doprowadziło do dezorganizacji. Do tej pory tego typu zmiany były wprowadzane na początku kolejnego etapu edukacyjnego, szły więc w parze chociażby z wprowadzaniem nowych podręczników.

przestrzeń na prawdziwe nauczanie. Niestety, ten luksus dotyczy tylko klas realizujących podstawę programową na poziomie podstawowym, ponieważ w przypadku rozszerzenia zmiany są niewielkie. Nie obejmuje to również klas maturalnych, ponieważ większość treści, które zostały usunięte lub przesunięte na poziom rozszerzony, maturzyści zdążyli już przerobić. Nie będą ich musieli powtarzać przed egzaminem, ale pozostają pytania: Które zagadnienia powinni pominąć? Które zadania z poprzednich lat należy wykreślić? W gąszczu dostępnych informacji maturzyści łatwo się gubią.

Po przeanalizowaniu nowej podstawy programowej stworzyłam schemat, w którym zawarłam najistotniejsze zmiany (rys. 1). Wierzę, że ułatwi to pracę nam wszystkim. Niech to będzie gotowy plan działania pokazujący, które treści można usunąć ze swoich lekcji.

To, co zostało zaznaczone kolorem fioletowym, według mnie nie powinno zostać przeniesione z poziomu podstawowego. Oto krótkie wyjaśnienie, dlaczego:

- **Rozkład wielomianu na czynniki metodą wystawienia czynnika przed nawias i rozwiązywanie równań tą samą metodą.** Nie usunięto tego zagadnienia na poziomie wyrażen algebraicznych, a usu-

▲ Rys. 1. Schemat najistotniejszych zmian w egzaminach maturalnych

nięto na poziomie wielomianu. Dlaczego? Poza tym ta umiejętność bardzo się przydaje i to nie tylko przy rozwiązywaniu równań czy nierówności, ale także chociażby przy skracaniu ułamków algebraicznych.

- **Prostopadłość prostych.** Nie wyobrażam sobie przeprowadzenia ucznia przez geometrię analityczną bez tej umiejętności.

Te zagadnienia będę więc omawiać na moich lekcjach. Kontrowersyjny jest też temat dotyczący **twierdzenia o dwusiecznej kąta**, ponieważ usunięto je z podstawy programowej, ale zostawiono w zastosowaniach dotyczących przeprowadzania dowodów. Bezpieczniej jest więc przeprowadzać powyższe zagadnienia, tym bardziej, że po odchudzeniu podstawy programowej mamy na to czas. Niezbyt jasna jest natomiast informacja dotycząca przekształcania wykresów z użyciem wartości bezwzględnej, ponieważ z podstawy programowej usunięto $|f(x)|$, ale co z $f(|x|)$?

Egzamin ósmoklasisty

Egzamin ósmoklasisty w roku 2025 będzie trwał 100 minut (z możliwością dodatkowego wydłużenia czasu dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi). Arkusz będzie zawierał 20–21 zadań różnego typu:

- zadania zamknięte jednokrotnego wyboru za 1 pkt,
- zadania zamknięte dwukrotnego wyboru za 2 pkt,
- zadania prawda/fałsz,
- zadania TAK/NIE + uzasadnienie,
- zadania na dobieranie,
- zadania otwarte.

W arkuszu egzaminacyjnym jako pierwsze zamieszczone będą zadania zamknięte, a po nich – zadania otwarte.

Ważną zmianą jest rozkład punktów między zadania otwarte i zamknięte. Układ jest teraz taki jak na egzaminie maturalnym na poziomie podstawowym, gdzie punkty zostały podzielone po równo. Uważam, że jest to korzystna zmiana.

ZMIANY W PODSTAWIE PROGRAMOWEJ DOTYCZĄCEJ SZKÓŁ PODSTAWOWYCH

Rewolucja związana z uszczupleniem podstawy programowej w szkole podstawowej ma delikatniejszy przebieg niż w szkołach ponadpodstawowych, ponieważ zmian jest znacznie mniej.

Najistotniejszą zmianą jest przesunięcie zagadnień dotyczących koła i okręgu na etap realizacji przed egzaminem ósmoklasisty. W rezultacie, zamiast zmniejszenia liczby tematów zwiększono zakres materiału, który nauczyciele muszą zrealizować do połowy maja. Na stronie CKE jest informator z przykładowymi zadaniami, których można spodziewać się na E8, wśród nich pojawiły się zadania dotyczące koła. Drugą istotną zmianą jest usunięcie z podstawy programowej zaawansowanych metod zliczania i rachunku prawdopodobieństwa. Pozostawiono proste sytuacje, w których uczeń jest w stanie wypisać wszystkie możliwości bez korzystania z reguły mnożenia. Pozostawione zagadnienia dotyczące prawdopodobieństwa i kombinatoryki również powinny być zrealizowane przed egzaminem. Pozostałe zmiany są tak naprawdę kosmetyczne i dotyczą ograniczenia złożoności rachunkowej. Tutaj należałoby we własnym zakresie z uwagą przeczytać nową podstawę programową, aby wychwycić te drobne zmiany. Z drugiej strony, jako nauczyciel szkoły średniej zastanawiam się, jaki to ma sens. Te sytuacje rozwijały bowiem myślenie matematyczne, które w szkołach ponadpodstawowych jest tak potrzebne.

PODSUMOWANIE

To, co w ostatnich latach dzieje się w edukacji, jest dla mnie nie do końca zrozumiałe. Odnosi się wrażenie, jakby to wszystko było robione po omacku, bez planu i w dodatku przez osoby, które nie mają żadnego doświadczenia w pracy w szkole. Jedna reforma kompletnie wyklucza drugą. Najpierw, za radą wykładowców studiów wyższych, wrzucono do poziomu podstawowego wiele treści rozszerzonych, aby uczelnie nie musiały organizować zajęć wyrównawczych z matematyki przed rozpoczęciem studiów. Teraz, po rzekomych konsultacjach społecznych, usunięto te zagadnienia i wiele innych. Czy to jest dobra zmiana? Jeśli tak, to dla

kogo jest ona dobra? Jak już pisałam wcześniej, na pewno największą korzyścią jest zyskany czas, jednak ten przywilej dotyczy tylko szkół średnich realizujących poziom podstawowy. W szkołach podstawowych zbyt wiele się nie zmieniło. Zyskano czas po egzaminie ósmoklasisty, a doskonale wszyscy wiemy, że najcenniejszy jest ten przed egzaminem. Ministerstwo Edukacji zrzuciło odpowiedzialność na wydawnictwa, nakazując im poinformować nauczycieli, które treści podstawy programowej zostały usunięte, tak aby nie było konieczności wymiany podręczników. Wydawnictwa wprowadziły zmiany w „nowych/starych” podręcznikach, co oznacza, że dokonano dodruku istniejących już książek i zaznaczono w nich usunięte treści. Może się powtarzam, ale dla mnie oznacza to ogromny chaos, w którym naprawdę trudno się odnaleźć. Co gorsza, mam wrażenie, że uczniowie wyczuwają naszą dezorientację, przez co sami czują się niepewnie. Najtrudniejszym aspektem w matematyce jest to, że poszczególne działy są ze sobą ściśle powiązane. Treści omawiane w jednym dziale często są wykorzystywane w kolejnych, dlatego wymaga to dużej uwagi i odpowiedniego doboru zadań podczas prowadzenia lekcji.

Wspierajmy naszych maturzystów, ponieważ naprawdę są zagubieni w tej sytuacji i nie do końca wiedzą, które treści powinni pominąć w przygotowaniach do egzaminu. U moich uczniów w klasach maturalnych znalazły się schematy uszczuplenia podstawy programowej, a ja na bieżąco pomagam im wykreślać zadania z arkuszy maturalnych z poprzednich lat. Pokażmy empatię – oni naprawdę czują się zagubieni w tej całej sytuacji. Na zakończenie chciałabym dodać, że niejednokrotnie jako grupa zawodowa byliśmy stawiani w sytuacji „radz sobie sam” i za każdym razem potrafiliśmy sobie poradzić. Tym razem również damy radę.

PODZIEL SIĘ Z NAMI SWOJĄ OPINIĄ!
e-mail: matematyka@forum-media.pl

Anna Pawlak

Nauczycielka matematyki w Zespole Szkół im. Mikołaja Kopernika w Koninie. W mediach społecznościowych funkcjonuje jako „Matematyka po polsku” i pod tą samą nazwą prowadzi kanał na YouTube. Na stronie www.matematykapolsku.pl dzieli się pasją i doświadczeniem. Pasjonatka matematyki, fanka metod aktywizujących, egzaminator maturalny, autorka zadań, artykułów i książek.